

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри психології діяльності в особливих умовах

(підпис)

Ліна ПЕРЕЛИГІНА

“ 24 ” червня _____ 2019 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ»

(назва навчальної дисципліни)

циклу професійної обов'язкової підготовки за третім (доктор філософії) рівнем вищої освіти галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за освітньо-науковою програмою «Екстремальна та кризова психологія»

Силабус розроблено згідно робочої програми навчальної дисципліни.

Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

Рекомендовано кафедрою психології діяльності в особливих умовах на:

2019-2020 навчальний рік

Протокол від «21» 06 2019 року № 11

Перезатверджено. Начальник кафедри ПДОУ _____ Ліна ПЕРЕЛИГІНА
(підпис)

20__-20__ навчальний рік

Протокол від «__» _____ 20__ року № __

Перезатверджено. Начальник кафедри ПДОУ _____ Ліна ПЕРЕЛИГІНА
(підпис)

20__-20__ навчальний рік

Протокол від «__» _____ 20__ року № __

1. Анотація

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Психологія поведінки людини в екстремальних ситуаціях» застосовуються для узагальнення, критичного осмислення та аналізу поведінки людини в екстремальних ситуаціях, дозволяють приймати рішення на основі логічних аргументів на засадах загальнонаукової методології, сприяють організації наукової діяльності, плануванню та здійсненню фундаментальних та прикладних наукових досліджень в галузі «Екстремальної та кризової психології», формують системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації з використанням новітніх психологічних технологій у розв'язанні поставлених завдань.

Даний курс передбачає теоретичне і практичне оволодіння знаннями з психологічного аналізу особливостей поведінки людини в екстремальних ситуаціях, методами роботи з особистістю по формуванню оптимальної поведінки в екстремальних ситуаціях, організації психологічної роботи з професійної підготовки, адаптації, діяльності з урахуванням особливості поведінки особистості в екстремальних ситуаціях з метою створення безпечних умов праці та життєдіяльності, сприяє вирішенню наукових завдань, які виникають перед здобувачами вищої освіти в процесі проведення власних наукових та науково-практичних психологічних досліджень.

Відмінною особливістю даної дисципліни є те, що вона на основі психологічного аналізу поведінки людини спрямована на підготовку населення, рятувальників, керівників до дій в екстремальних ситуаціях з метою створення безпечних умов праці та життєдіяльності.

2. Інформація про викладача

Загальна інформація	Кучеренко Сергій Михайлович, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету, кандидат психологічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 434. Робочий номер телефону – 707-34-74.
E-mail	smksmk5858@gmail.com
Наукові інтереси*	- науковий аналіз поведінки особистості, груп, організацій; - психологічні особливості організації роботи персоналу в повсякденних, особливих та екстремальних умовах; - психологічний аналіз професійної діяльності.
Професійні здібності*	- професійні знання і значний досвід роботи з організації професійної діяльності персоналу, груп, організацій; - навички психологічного аналізу професійної діяльності.

* – заповнюється за бажанням НПП.

3. Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосередини з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 434. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: екстремальна та кризова психологія, психологічна допомога в кризових та екстремальних ситуаціях, психологічна безпека персоналу екстремальних видів діяльності.

Постреквізити: виконання та захист дисертаційної роботи.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Мета: формування у здобувачів вищої освіти системи психологічних знань щодо особливостей поведінки особистості в екстремальних ситуаціях природного, техногенного або соціального характеру, вивчення її основних закономірностей та визначення змістовних характеристик для забезпечення безпечних умов праці, життєдіяльності, ефективності виконання професійних завдань, та збереження психічного здоров'я.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- засвоєння здобувачами вищої освіти знань про особливості поведінки особистості в екстремальних ситуаціях природного, техногенного або соціального характеру;
- формування вміння узагальнювати, здійснювати психологічний аналіз особливостей поведінки особистості в екстремальних ситуаціях, приймати рішення на основі логічних аргументів на засадах загальнонаукової методології;
- формування системного наукового світогляду, застосування новітніх психологічних технологій у розв'язанні завдань дослідження поведінки особистості в екстремальних ситуаціях;
- надавати завдання до професійно-психологічного відбору персоналу;
- сформуванню вміння здійснення психологічного супроводу професійної діяльності, підготовки, адаптації, консультування керівників та оцінки персоналу з урахуванням особливостей поведінки особистості в екстремальних ситуаціях.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

знання:

- концептуальних моделей, наукових доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальних постулатів та теорій поведінки людини в екстремальних ситуаціях природного, техногенного або соціального характеру;
- особливостей змісту психологічного аналізу поведінки особистості в екстремальних ситуаціях;
- динаміки поведінки людини в екстремальних ситуаціях;
- методів роботи з особистістю по формуванню оптимальної поведінки в екстремальних ситуаціях;
- особливостей адаптивної поведінки людини в небезпечних ситуаціях;
- урахування особливостей поведінки людини в екстремальних ситуаціях при профвідборі персоналу;
- організаційних заходів пов'язаних з моніторингом, прогнозуванням, психологічною роботою з особливостями поведінки особистості в екстремальних ситуаціях;

уміння:

- визначити проблеми, пов'язані з особливостями поведінки особистості в екстремальних ситуаціях, розробляти шляхи їх вирішення;
- здійснювати психологічний аналіз поведінки особистості в екстремальних ситуаціях;
- психологічної діагностики, корекції та психопрофілактики поведінки особистості в екстремальних ситуаціях;
- організувати психологічну роботу з професійної підготовки, адаптації, діяльності з урахуванням особливостей поведінки особистості в екстремальних ситуаціях з метою створення безпечних умов праці та життєдіяльності;
- демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації з використанням новітніх технологій у розв'язанні поставлених завдань;
- демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації з використанням новітніх технологій у

розв'язанні поставлених завдань дослідження поведінки особистості в екстремальних ситуаціях;

комунікація:

- вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому;

- використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях;

автономія та відповідальність:

- демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, послідовна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності;

- здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

Повинні бути сформовані наступні компетентності:

- здатність до критичного аналізу і креативного синтезу нових ідей, які можуть сприяти прогресу науки та суспільства;

- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;

- здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики у галузі психології;

- здатність самостійно розробляти проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей;

- здатність використовувати та розробляти психологічні способи подолання фахівцями ризиконебезпечних професій кризових та екстремальних ситуацій;

- здатність аналізувати та систематизувати інформацію щодо вивчення психологічних умов та шляхів встановлення відповідності особистісних якостей фахівців ризиконебезпечних професій вимогам діяльності в екстремальних умовах;

- здатність використовувати науково-теоретичні та науково-практичні психологічні ресурси для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі екстремальної та кризової психології.

Результати навчання:

- використовувати сучасні інформаційні джерела національного та міжнародного рівня для оцінки стану вивченості об'єкту досліджень і актуальності наукової проблеми;

- володіти навичками аналізу та самоаналізу науково - дослідної та науково-педагогічної діяльності, психічних процесів, поведінки, розробки прогностичних моделей, планування, організаторської, координаційної та управлінської діяльності, здійснювати саморозвиток, самоосвіту, самовиховання, самоорганізацію;

- проводити науковий пошук і систематизацію проблемних ситуацій з обраного наукового напрямку, використовувати вітчизняний та зарубіжний досвід встановлення відповідності психічних, емоційних особливостей працівників ДСНС України, інших ризиконебезпечних професій вимогам екстремальної та кризової психології;

- аналізувати специфіку виникнення і протікання кризових тенденцій та їх вплив на особистісне і професійне становлення, правильно підбирати, розробляти та застосовувати методи, методики і техніки для діагностики криз особистості, запобігати виникненню кризового стану особистості;

- здійснювати розробку відповідних методичних процедур при проведенні дослідження, визначати адекватність методів психологічного дослідження меті та завданням роботи;

- здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності;

- організовувати заходи спрямовані на охорону психічного здоров'я персоналу ризиконебезпечних професій, створення сприятливих психологічних, соціально-психологічних, психолого-педагогічних умов для психічного розвитку фахівців.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	3-й	3-й
Семестр	5-й, 6-й	5-й, 6-й
Обсяг кредитів ЄКТС	3	3
Загальна кількість годин	90 год.	90 год.
Лекції	20 год.	8 год.
Практичні, семінарські	24 год.	4 год.
Лабораторні	0 год.	0 год.
Самостійна робота	46 год.	78 год.
Вид підсумкового контролю	диф.залік, екзамен	диф.залік, екзамен

6. Календарно-тематичний план викладання дисципліни

Заочна форма навчання

Тема та її зміст	Вид навчальних занять
<p>Тема 1. Психологія поведінки людини в надзвичайних ситуаціях</p> <p>Питання теми</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і зміст психології поведінки в надзвичайних ситуаціях. 2. Психологічна готовність людей до надзвичайних ситуацій. 3. Групова поведінка людей в надзвичайних ситуаціях 4. Профілактика панічних реакцій. 	Лек. – 2 год. Сем. – 1 год. СР – 9 год.
<p>Тема 2. Особливості поведінки людини яка здійснює діяльність в екстремальних умовах</p> <p>Питання теми</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема екстремальної діяльності в сучасних психологічних дослідженнях 2. Психічні стани та реакції людини при виконанні діяльності в екстремальних умовах. 3. Особливості професійної адаптації та форми поведінки фахівців ризиконебезпечних професій. 	Лек. – 2 год. Сем. – 1 год. СР – 18 год.
<p>Тема 3 Методи роботи з особистістю по формуванню оптимальної поведінки в екстремальних ситуаціях</p> <p>Питання теми</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасні підходи до організації психологічної допомоги при кризових станах особистості 2. Відтворення психологічних факторів екстремальної ситуації у процесі тренувань 3. Методи ідеомоторного тренування. 	Лек. – 2 год. Сем. – 1 год. СР – 21 год.
<p>Тема 4. Поведінка натовпу при екстремальних ситуаціях</p> <p>Питання теми</p>	Лек. – 1 год. СР – 14 год..

1. Особливості поведінки натовпу в екстремальній ситуації 2 Теорія масової паніки. 3.Теорія колективної поведінки. 4 Теорія соціальної ідентичності	
Тема 5. Особливості реагування людини в надзвичайних ситуаціях Питання теми 1. Стратегії опанування стресовими ситуаціями (копінги) психологічної безпеки особистості 2. Основні типи реагування постраждалими на втрату внаслідок надзвичайної ситуації та їх психологічний аналіз 3. Особливості адаптивної поведінки в екстремальних ситуаціях при: аваріях, авіакатастрофах, захопленні літака, землетрусі зіткненні із загрозою фізичного насильства	Лек. – 1 год. Сем. – 1 год. СР – 16 год.
Всього	90 годин

7. Список рекомендованої літератури

1. Екстремальна психологія: Підручник / за заг. ред. проф.О.В.Тімченка – К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. – 502 с.
2. Кризова психологія: Навчальний посібник /за заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Х.: НУЦЗУ, 2010. - 401 с.
3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. М Крайнюк - К.: Ніка-Центр, 2006- 580 с.
4. Психологічні особливості базових копінг-стратегій та особистісних копінг-ресурсів працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України Монографія /О.О.,Назаров, Н.В. Оніщенко, В.П. Садковий, О.В. Садковий, О.І. Склень,О.В.Тімченка - Х.: Вид-во УЦЗУ, 2008. - 221 с.
5. Приходько І. І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності: [монографія] / І. І. Приходько. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. – 745 с.
6. Приходько, І. І. Психологія екстремальної діяльності [Текст]: навч. посіб. / Приходько І. І., Колесніченко О. С., Тімченко О. В. та ін. – Х. : НА НГУ, 2016. – 571 с.
7. Олійников О.А., Оніщенко Н.В., Тімченко О.В., Тітаренко Д.С., Христенко В.Є. Особливості функціонування механізмів психологічного захисту у рятувальників в умовах екзистенціальної загрози: Монографія./ О.А. Олійников, Н.В. Оніщенко, О.В. Тімченко, Д.С. Тітаренко, В.Є. Христенко - Х.: НУЦЗУ, 2011. - 151 с.
8. Оніщенко Н. В. Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти : Монографія. / Н. В. Оніщенко– Харків, НУЦЗУ, 2014. –584 с.
9. Освітньо - наукова програма вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» за спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія» / Л. М. Балабанова, В. Ф. Боснюк, Л. А. Перелигіна, О. В. Тімченко – Харків, НУЦЗУ, 2019. - 30 с
10. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: Підручник /за заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Харків: Вид-во УЦЗУ, 2009. - 217 с

11. Психологічні наслідки перебування рятувальників у зоні проведення антитерористичної операції : Монографія /За заг. ред. Н.В. Оніщенко, О.В. Тімченка. – Х.: НУЦЗУ, 2019. – 174 с
12. Тімченко, О. В. Синдром посттравматичних стресових порушень: концептуалізація, діагностика, корекція та прогнозування: монографія / Тімченко О.В. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр.справ, 2000. – 268 с

Інформаційні ресурси

1. <http://psychology-naes-ua.institute>
2. <http://www.nbu.gov.ua>

8. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання здійснюється за накопичувальною бально-рейтинговою системою, основною метою якої є регулярна й комплексна оцінка результатів навчальної діяльності та сформованості компетентностей.

Оцінювання компетентностей здобувачів здійснюється з використанням трьох шкал:

перша – національна (традиційна) – 4-бальна (чотирибальна);

друга – рейтингова шкала оцінювання – ЄКТС;

третья – накопичувальна шкала – 100-бальна.

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою

Заочна форма навчання

Вид навчальної роботи	Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
5-й семестр			
І. Поточний контроль			
Модуль № 1	Лекції	2	0
	Семінарські заняття*	1	15
	Контрольна робота*	1	30
Разом за поточний контроль			45
ІІ. Індивідуальна самостійна робота			10
ІІІ. Диф. залік			45
Разом за всі види навчальної роботи			100
6-й семестр			
І. Поточний контроль			
Модуль № 2	Лекції	2	0
	Семінарські заняття*	1	10
	Контрольна робота*	1	30
Разом за поточний контроль			40
ІІ. Індивідуальна самостійна робота			10
ІІІ. Екзамен			50
Разом за всі види навчальної роботи			100

* – обов'язкові види навчального контролю.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;

- підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він

передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 15 балів):

«15-10 бали» - якщо здобувач повно і всебічно висвітлив тему, вільно оперує термінологією, демонструє глибокі знання використаної при підготовці літератури, має власну думку щодо питання за темою заняття і може її довести. Логічно та послідовно викладає матеріал і в змозі вільно та професійно вести дискусію;

«9-4 бали» - за умов, зазначених вище, але є певні недоліки при висвітленні матеріалу, припускається неточних тверджень, не підкріплених нормативними чи іншими доказами;

«3-1 бали» - якщо здобувач висвітлив тему в загальних рисах, розуміє її суть, намагається зробити висновки, але при цьому допускає грубі помилки, відсутня логіка викладення матеріалу;

«0 балів» - якщо здобувач не може відповісти на питання або відповідає неправильно, не розуміє його суті, а отже, не може зробити висновки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Основне завдання вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатної до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Самостійна робота – це форма організації індивідуального вивчення здобувачами вищої освіти навчального матеріалу в аудиторний та позааудиторний час.

Мета самостійної роботи здобувача вищої освіти – сприяти формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості здобувача вищої освіти, суть якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність без допомоги та контролю викладача.

Завданнями самостійної роботи здобувача вищої освіти можуть бути засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація набутих знань, їхнє застосування при вирішенні практичних завдань та виконання творчих робіт, виявлення прогалин у системі знань із предмета. Для реалізації самостійної роботи в процесі вивчення навчального предмета здобувач вищої освіти виконують комплекс завдань різних типів відповідних рівнів складності. Одним із таких завдань є виконання контрольних робіт з окремих дисциплін.

Виконання контрольної роботи здобувачами вищої освіти заочної форми навчання є важливою складовою навчального процесу. Контрольну роботу здобувач вищої освіти заочної форми навчання виконує згідно з навчальним планом. Метою написання контрольних робіт є закріплення знань з відповідного навчального курсу, що передбачає оволодіння здобувачами вищої освіти заочної форми навчання методами наукового аналізу, самостійного вивчення теоретичного матеріалу курсу.

Завдання по контрольній роботі повинні допомогти здобувачу вищої освіти в оволодінні термінологією, основними положеннями навчальної дисципліни, надати навички у рішенні типових прикладів, задач, ситуацій.

Здобувач вищої освіти одержує завдання під час настановної сесії. Якщо він пропустив сесію з поважних причин, то особисто звертається за завданнями на кафедрі згідно до графіку навчального процесу. Кафедра повинна повідомити здобувача вищої освіти про прізвище викладача дисципліни, його контактні дані для отримання необхідних консультацій.

Повний термін перевірки роботи від надходження в університет до видачі результатів студентам – 10 днів. Тривалість рецензування викладачем – 7 днів. Завдання контрольної роботи – перевірити рівень знань з конкретної теми або проблеми. У процесі підготовки контрольної роботи здобувачі вищої освіти набувають навичок роботи з монографіями, науковими статтями, нормативними і статистичними матеріалами. Вони також вивчають основні вимоги щодо оформлення наукових робіт. Контрольну роботу з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти виконують відповідно до затвердженої тематики. Перед виконанням контрольної роботи здобувач вищої освіти має детально вивчити лекційний матеріал з курсу, підібрати відповідну навчальну, методичну та спеціальну літературу за рекомендованим списком (а також самостійно підбраною).

МЕТОДИКА НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Першим етапом написання роботи є складання бібліографії з обраної наукової теми. У роботах подібного рівня не рекомендується обмежуватися лише навчальною літературою (підручниками, посібниками або методичними розробками), а обов'язково слід ознайомитися з кількома спеціальними науковими або науково-популярними дослідженнями, що підвищать якісний рівень роботи, її наукову цінність.

Наступним підготовчим етапом є глибоке вивчення наукових джерел - знаходження найбільш яскравих документальних підтверджень тим фактам, що викладаються в контрольній роботі, ретельний аналіз та оцінка відповідних документів.

На наступному етапі здійснюється систематизація й узагальнення фактичного матеріалу – накопичення необхідного обсягу інформації відповідно до теми і структури роботи, відбір найбільш переконливих і вагомих даних, розташування їх у певній хронологічній і тематичній послідовності.

Вся підготовча робота завершується аргументованим та логічним викладенням особистих думок у письмовій формі. Головною умовою досягнення логічності під час написання контрольної роботи є чітке розуміння здобувачем вищої освіти мети, головних напрямків і кінцевого результату своєї роботи. Питання контрольної роботи повинні бути викладені переконливо, обов'язково потрібно використовувати різноманітні види аргументів та доводів: порівняння, зіставлення, посилання на джерела тощо.

ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Основні вимоги до роботи

При виконанні та оформленні контрольної роботи треба враховувати загальні вимоги, які пред'являються до роботи:

- здобувач вищої освіти повинен дотримуватися заданих питань, не відступаючи від них і не змінюючи їх;
- заборонено змінювати питання самостійно без звернення до викладача;
- при оформленні роботи потрібно враховувати відповідні норми;
- контрольна виконується на підставі не менше семи джерел, обраних автором;
- робота повинна бути авторською, в ній можуть міститися власні висновки;
- контрольна робота може бути написана від руки або за допомогою технічних засобів;

- обсяг контрольної роботи – 18-20 сторінок учнівського зошиту або 12 – 15 аркушів формату А4, не враховуючи титульного аркушу, плану роботи та переліку літератури.

Оформлена контрольна робота здається в деканат для реєстрації та подальшої передачі на кафедру для рецензування викладачем завчасно, до початку сесії, протягом якої здобувачі вищої освіти будуть складати залік чи іспит з дисципліни.

При виконанні контрольної роботи необхідно дотримуватись наступних вимог:

- ✓ контрольна робота яка виконана за допомогою технічних засобів повинна мати текст комп'ютерного набору формату А-4, включаючи рисунки, таблиці та графіки;
- ✓ текст оформлюється в редакторі Microsoft Word;
- ✓ шрифт Times New Roman, кегль 14, 1,5 інтервал;
- ✓ поля зліва 3,0 см., праворуч 1,5 см., зверху і знизу -2,0 см.;
- ✓ текст вирівнюється по ширині;
- ✓ контрольна завжди нумерується з першого листа, але на титульному аркуші номер не ставлять;
- ✓ номер сторінки в роботі завжди виставляється в верхньому правому куті;
- ✓ питання роботи оформляються прописними буквами жирним шрифтом, в кінці крапка не передбачена;
- ✓ робота роздруковується на принтері на аркушах формату А4;
- ✓ текст повинен розташовуватися тільки на одній стороні аркуша;
- ✓ контрольна робота яка пишеться від руки повинна бути охайно оформленою, розбірливо написана без скорочення слів (крім загально відомих скорочень);
- ✓ в кінці контрольної роботи наводиться список використаної літератури згідно встановлених вимог;
- ✓ контрольна робота має бути підписана здобувачем вищої освіти із зазначенням дати її виконання;

У контрольній роботі можуть бути ілюстрації, формули і різні таблиці оформлення яких повинно відповідати державним стандартам. Зокрема, ілюстрації, таблиці повинні бути розташовані або відразу після згадки про них (тобто в самому тексті), або на окремій сторінці, наступній за тією, де це згадка є.

Джерела в списку літератури розташовуються одним з двох способів: в міру того, як посилання на роботи з'являються в тексті; в алфавітному порядку.

Робота має наступну структуру:

- Титульний лист;
- Зміст
- Основний текст контрольної;
- Заключна частина роботи;
- Список використаної літератури та джерел;
- Додатки.

ПОРЯДОК ЗАРАХУВАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота є одним із видів обов'язкових навчальних робіт, за результатами виконання яких здобувач вищої освіти отримує допуск до семестрового контролю.

Контрольні роботи повинні надаватися здобувачами вищої освіти для реєстрації в деканат та на рецензування викладачами кафедри в установлені графіком навчального процесу строки не менш ніж за **20 – 25 днів до початку сесії**;

Як виняток, допускається прийняття до перевірки робіт перед початком сесії за дозволом деканату з врахуванням поважних причин, підтверджених документально.

Роботи, які виконані здобувачами вищої освіти відповідно до необхідних вимог, захищені здобувачем вищої освіти, оцінюються позитивно як «зараховані», на підставі чого здійснюється допуск до підсумкового контролю. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії оцінювання контрольної роботи здобувачів вищої освіти (оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів):

«30-20 балів» - якщо в роботі присутні всі структурні елементи, питання розкриті повно і всебічно, виклад матеріалу логічний, висновки аргументовані, використана актуальна література, робота правильно оформлена. При захисті роботи здобувач вільно оперує термінологією, демонструє глибокі знання використаної при підготовці літератури, має власну думку щодо питання і може її довести, логічно та послідовно викладає матеріал і в змозі вільно та професійно вести дискусію;

«19-10 балів» - за умов, зазначених вище, але мають місце певні недоліки при висвітленні матеріалу: є 2-3 незначні помилки, припускаються неточні твердження, не підкріплені нормативними чи іншими доказами, при цьому матеріал викладено логічно, в списку джерел достатня кількість позицій, немає грубих помилок в оформленні;

«9-1 балів» - якщо одне з питань розкрито не повністю, присутні логічні і фактичні помилки, в списку літератури багато застарілих джерел, допущені істотні помилки в оформленні. При захисті роботи погано простежується зв'язок між відповіддю і матеріалом роботи, здобувач висвітлює питання в загальних рисах, розуміє їх суть, намагається зробити висновки, але при цьому допускає грубі помилки, відсутня логіка викладення матеріалу;

«0 балів» - якщо в роботі неправильні, неточні і неконкретні відповіді на поставлені питання, несамостійний характер виконання контрольної роботи, відсутність необхідних пояснень та відповідей, фактичні помилки, допущені при відповіді на питання, неправильне, недбале оформлення роботи, не вистачає структурних елементів, в списку літератури недостатньо джерел, робота оформлена не по вимогам, наявність значної кількості граматичних помилок. При захисті роботи здобувач не може відповісти на питання або відповідає неправильно, не розуміє його суті, а отже, не може зробити висновки.

Контрольна робота не по заданому варіанту, повертається здобувачу вищої освіти без перевірки із зазначенням причини.

При неповному та неправильному виконанні контрольної роботи і порушенні інших вимог контрольна робота не зараховується;

Результати контрольної роботи враховуються при виставленні підсумкової оцінки. Якщо здобувач вищої освіти не складає екзамен (залік), контрольна робота залишається у нього для участі у повторній здачі.

Контрольні роботи, які визнані викладачем незадовільними, повертаються студенту для повторного виконання. У такому разі викладач обґрунтовує невідповідність роботи критеріям оцінювання та надає термін для її доопрацювання, але не пізніше, ніж за тиждень до початку сесії.

При повторному незадовільному виконанні контрольної роботи здобувач вищої освіти не допускається до складання сесійного контролю.

Контроль з питань перевірки та своєчасного надання здобувачами вищої освіти контрольних робіт до деканату, консультацій здобувачів вищої освіти у міжсесійний період здійснюють начальник факультету та начальник кафедри.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі есе, реферату або презентації.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

- 10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;
- 9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;
- 8 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;
- 7 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;
- 6 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;
- 5 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;
- 4 бали – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;
- 3 бали – складає від 20% до 39% від загального обсягу;
- 2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;
- 1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;
- 0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньо предметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

- 1 Актуальні проблеми поведінки людини в надзвичайних ситуаціях
- 2 Психологічний супровід людини, яка здійснює діяльність в екстремальних умовах
- 3 Особливості поведінки людини під час адаптації до діяльності в екстремальних умовах
- 4 Урахування особливостей поведінки людини в надзвичайних ситуаціях під час атестація персоналу
- 5 Дослідження факторів впливу на поведінку особистості в екстремальних ситуаціях
- 6 Динаміка поведінки фахівців ризиконебезпечних спеціальностей
- 7 Особливості психологічного забезпечення діяльності в екстремальних умовах
- 8 Вплив поведінки особистості на надійність та безпечність професійної діяльності.
- 9 Шляхи та засоби збереження, підтримки і відновлення працездатності спеціалістів в екстремальних умовах
- 10 Тренінги саморегуляції в екстремальних умовах

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 50 балів):

50-38 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання, правильно розв'язав усі задачі з повним дотриманням вимог до виконання;

38-26 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішені три завдання;

25-12 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішені два завдання;

11-7 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкриті зміст теоретичного питання та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішене одне завдання, інші – частково;

6-1 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки. Частково вирішення завдання;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань. Не вирішив жодного завдання.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

1. Сутність і зміст психології поведінки людини в надзвичайних ситуаціях.
2. Психологічна готовність людей до надзвичайних ситуацій.
3. Групова поведінка людей в надзвичайних ситуаціях.
4. Профілактика панічних реакцій.
5. Проблема екстремальної діяльності в сучасних психологічних дослідженнях.
6. Психічні стани людини при виконанні діяльності в екстремальних умовах.
7. Психічні реакції людини при виконанні діяльності в екстремальних умовах.
8. Особливості професійної адаптації фахівців до екстремальних умов діяльності.
9. Форми поведінки фахівців ризиконебезпечних професій в екстремальних умовах діяльності.
10. Сучасні підходи до організації психологічної допомоги при кризових станах особистості
11. Відтворення психологічних факторів екстремальної ситуації у процесі тренувань
12. Методи ідеомоторного тренування
13. Програма кризової допомоги як моделі розв'язання проблем
14. Особливості роботи з вольовими якостями особистості, профілактика несподіванок.
15. Сучасні підходи в роботі зі страхами особистості.
16. Особливості роботи з особистістю котра здійснює діяльність в екстремальних ситуаціях.
17. Особливості поведінки натовпу в екстремальній ситуації.
18. Теорія масової паніки.
19. Теорія колективної поведінки.
20. Теорія соціальної ідентичності.
21. Стратегії опанування стресовими ситуаціями (копінги) психологічної безпеки особистості.
22. Основні типи реагування постраждалими на втрату внаслідок надзвичайної ситуації та їх психологічний аналіз
23. Адаптивна поведінка в екстремальних ситуаціях: аварія на автотранспорті, залізничному транспорті, корабельній аварії.
24. Особливості адаптивної поведінки при авіакатастрофах, захопленні літака.
25. Адаптивна поведінка при зіткненні з загрозою фізичного насильства

Отримані здобувачем бали за накопичувальною 100-бальною шкалою оцінювання знань переводяться у національну шкалу та в рейтингову шкалу ЄКТС згідно з таблицею. Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами з навчальної дисципліни

Накопичувальна 100-бальна шкала	Рейтингова шкала ЄКТС	Національна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

9. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).
3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.
4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.
5. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %.

Розробник:
доцент кафедри
психології діяльності в особливих умовах

Сергій Кучеренко